

» Ubi notandum est, Minoritas hoc anno cum honorifico catholicorum elogio, quod jurare noluissent, pulsos, Dominicanos vero, qui juramentum praestiterunt, anno sequenti aequae et cum ignominia pulsos esse, quo docemur, frustra hereticis in aliquo condescendi, et praestare, ut ipsis ab initio obvietur.»

Over Ant. v. Gyspere, en hoe hij, gelijk het Buurspraecboek (1581. Jan. 11) zich uitdrukt, » met Gerit v. Ratingen *uyt de stadt geset wert, als hebbende met den vyant handelinghe ende correspondentie gehouden ende voorts gepractiseert ofte helpen practiseren 't verraet ende innemen van 'thuijs te Hattum,*» etc., bij eene andere gelegenheid nader.

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

BLIJKEN VAN MILDHEID DER UTRECHTSCHER REGERING ETC.

(VERGEL. DIT TIJDSCHRIFT, BOVEN, BLADZ. 208).

II. 'T KLEIN SEMINARIUM, OF DE JESUS-SCHOOL T'UTRECHT, OMSTREEKS HET MIDDEN DER XVI EEUW.

De zeven en veertigste *epistola medicinalis* van den, zoo geleerden als bijgelovigen, Gouda'schen Geneesheer, Balduinus Ronsseus (*) is gerigt *ad doctorem Bal-*

(*) Opuscula. L. B., 1618. 8vo. p. 171. sqq. Reeds eens, boven, toen ik van Kegel in sprak, heb ik Ronsseus, en toen ook enkel hem, aangehaald, maar daar niet, omdat er van dien Gouda'schen burgermeester, niet nog elders iets zou te vinden zijn geweest, maar, omdat ik aldus eene gelegenheid bekwam, in hem, Ronsseus, op wien reeds voor vele jaren van Wijn door M. Tijdeman, als op eene niet te veronachtzame bron voor de letterk. geschiedenis zijns tijds oplettend gemaakt werd, de aandacht der geschiedkundige, eens vooral, te vestigen op eene klasse van geschriften, die niet zonder nadeel bij de beoefening dezer wetenschap, tot dus verre, genoegzaam geheel onbeacht zijn blijven liggen. Ik bedoel zekere soort van geschriften der *Medici*, die namelijk, waarin zij van de gevallen hunner practijk, die hun merkwaardig genoeg voorkwamen, om voor de nakomelingschap bewaard te blijven, meer of minder

thasarem a Bleyenborch, zonder dat deze aldaar door eenig verder toevoegsel nader wordt gekenmerkt; wiens naam en beroep ik echter herinner mede in de registers der Stichtsche leenen, uit de eerste helft der XVI eeuw, te hebben ontmoet, op eenen tijd, waar ik niet voorzag, dat die man mij daarna eenig andere belangstelling zou inboezemen, en waar ik derhalve verzuimde, om hem destijds nader in 't oog te vatten, en welke belangstelling nog niet zoo groot is, dat ik alleen deswege die registers op nieuw zou nagaan. Het schijnt niet, dat hij over onderwerpen van zijn vak iets heeft in 't licht gegeven, en in de *Bibliotheken van Andreas sequentium*

breedvoerig verslag deden, welke verslagen zij dan, veelal in briefvorm aan een' of ander' kunstgenoot, of ook aan anderen, die zij daarmede dachten te gerieven of te eeren, gerigt, het licht hebben doen zien. Onder het getal van soortgelijke geschriften van Nederlandsche artsen, verdienen voornamelijk, en wel om redenen, die hier niet kunnen worden uiteen gezet, die uit de XVI eeuw onze bijzondere oplettendheid, en onder deze weer, de, hoezeer niet in briefvorm ingekleede, talrijke *observationes medicae et chirurg.* van Pieter Foreest van Alcaaar, die ik hier ook de ste liever noeme, omdat ik uit deze *observationes*, de waarheid van mijn gezegde het sprekendst kan doen blijken. Onder de groote menigte van merkwaardige letterkundige bijzonderheden, in deze *observatt.* verspreid liggende, zullen vooral twee (*Obs. med. V. 7. et XXIX. 29.*) van dezelve de aandacht van den geschiedkundige tot zich trekken, als loopende over *themata*, die zijne belangstelling wel moeten gaande maken, de ziekte (1574) en de behandeling van het lijk van Prins Willelm I. Het verslag omtrent den eersten, van Foreest, als den arts, die den Prins onder behandeling had, is natuurlijk van het hoogste gewigt, voor allen, die in de zaak zelve belang stellen, en wel als eene bron, waaruit men, ten minste tot en met Bilderdijk, niet heeft geput, al moet men dan ook, bij eene vergelijking, bekennen, dat men door Bor in deze niet kwalijk was ingelicht. De tweede der bedoelde *observatt.* van Foreest, behelst, als gezegd, eene mededeeling over de balseming van het vorstelijk lijk, welke wel verdient gelezen te worden, naast het, door denzelven Foreest en Busenius uitgebragt, rapport over de lijkschouw, dat van Wijn op Wagenaar, niet ad IX, maar met eene *captatio benevolentiae*, eerst ad X, heeft medegedeeld, op eene wijze, waaruit men mede mag opmaken, dat van Wijn de *Generaliteits-Notulen* las en excerpeerde op eenen tijd, toen hij nog niet genoeg voorzag, waaraan hij bij zulke Nalezingen later behoefte zou gevoelen. Men veroordeele mij wegens dit gezegde over den, om goede redenen, gevierden man, voor als nog, niet. Ik zal later gelegenheid nemen, om hiertoe betrekkelijke daadzaken aan te brengen, die, dunkt mij, dit duidelijk genoeg zullen bewijzen.

heeft zijn naam dus geene plaats kunnen vinden. *Of*, en zoo ja, *hoe* hij met het bekende geslacht der Bleyenburgh's vermaagschaapt is, daarover heb ik de, mij ten dienste staande, letterkundige hulpmiddelen te vergeefs geraadpleegd, en daarover zou men wel het eerst van den Heer Schotel eenige opheldering mogen verwachten.

Zoo omtrent, zou ik geantwoordt hebben, indien mij iemand, nog onlangs, hadde gevraagd: wat weet gij van *doctor Balthasar van Bleyenborch* te vertellen? want zeer kort is het geleden, dat ik dien man nog op eene plaats en onder omstandigheden ontmoette, waar en waaronder ik hem voorzeker niet zou hebben gezocht, te weten, in de stads-cameraars-rekeningen, van welke mij treffelijke *Excerpten* ten dienste staan, behelzende eenen onwaardbaren, tot dus verre, althans in zijn geheel, onbekend gebleven' schat van bijzonderheden, aangaande de geschiedenis, vooral die der beschaving in hare ruimste beteekenis, eenen schat, waarvan ik een rond gedeelte, te weten, dat uit de XVI eeuw, in het derde deel van mijn geschiedkundig Archief thans doe afdrukken. In deze aantekeningen staat op het Cameraars-jaar van 1566—67, de volgende post:

» Doctor Balthasar van Bleyenborch, medicus, betaelt de somme van twyntich ponden, wt sake de raet deser stat belieft ende desen (tweeden) cameraar geordonneert heeft, te betalen de voorn. 20 ponden, ende dat tot subventie van de boegens, *catechismi* genaempt, die nye geprent syn, die men in Jesus-school, den armen kynderen sel doen leren, om Gods wil."

Als van zelve doen zich hier de vragen op, van welke school is hier de rede? in welke betrekking stond de *medicus* van Bleyenborch tot dezelve, dat hij zich met het onderwijs in dezelve moeide? welke *catechismi* worden hier bedoeld? Weinig weet ik op de eerste, en niets op de beide laatste dezer vragen te antwoorden.

Nog een paar malen wordt in de stad-boeken van deze weldadige instelling gewag gemaakt. In de gemelde rekeningen ontmoette ik diesaangaande nog de volgende twee posten:

1567—68. » Agneta betaelt de somme van 8 ponden, wt sake zy inden jare verleden, ende oeck

tyde deser rekeninghe, makende te samen twe jaren, die banken voor den schoolkyn-deren in *Jesus-schole*, des heilighen daghes, voortgeset ende daerna weder opgheemelt ende opgesloten heeft, daertoe de raet der stadt jaerlix laet reyken vier ponden."

1574—75.

» Heer Cornelis Wely, priester, betaelt de somme van twyntich ponden, ende dat tot onderhoudt van 't *cleyne Seminarium*, anders genoemt *Jesus-schole*, te weten omme geemployeert te wordene, tot copinge van boecgens voor de arme jonge kynderen, die in 't selve school om Gods wil geleert worden."

Genoegzaam in dezelfde bewoordingen komt deze laatste bepaling voor, in het raets-dagelyksboek van den 3. Junij 1575, terwijl men twijfelachtig blijft, in deze, ten aanzien der voorgaande jaren, daar dit boek, voor zoo verre het over deze loopende was, niet meer gevonden wordt. Wie die priester Corn. Wely verder is geweest, of hij zich voor het overige onder zijne geestelijke broeders voordeelig heeft onderscheiden, is mij weer onbekend en evenwel zal het vooral daarvan afhangen, of ik hopen mag, hem nog elders te ontmoeten. Niet meer weet ik te zeggen over den tijd, waarin deze instelling van lager onderwijs te Utrecht haren aanvang heeft genomen, en of dezelve reeds bestond, toen men, naar de besluiten van de kerkvergadering te Trente, er te Utrecht aan denken moest, om een *Seminarium* op te rigten, hetwelk, hoe zeer nooit tot stand gekomen, nogtans oorzaak geweest is, dat de reeds dalende zaken der Hieronymus-school, nog meer in verval geraakten, iets, dat door degenen, die over deze school en derzelve geschiedenis gedurende dat tijdperk, hebben geschreven, genoegzaam onopgemerkt is gebleven. Viglius, die door Jan van Bruhesen, toenmaligen Dom-the-saurier, namaligen Dom-Deken enz., naar zijne houding, in deze zaak vooral eene rol spelende, over de wijze, hoe men bij de oprigting van zoodanig een Seminarium het gevoegelijkst mogt te werk gaan, was geraadpleegd, schijnt in zeker antwoord, in den jare 1569 hieromtrent aan

van Bruhesen (dien ik elders Brouwersz genoemd vind) geschreven, mede het oog te hebben op onze *Jesus-school*, wanneer hij zich aldaar in dezer voege doet hooren:

» *Controversiae capitulorum vestrorum cum R^{mo} archi-
praesule circa seminarii institutionem non lubenter sum
arbiter; et, si quid ego apud utramque partem auctori-
tatis haberem, potius consulere (quod in nonnullis ec-
clesiis fieri video), ut et Jesuitarum institutum promovea-
tur, et seminarium quoque, de quo concilii Tridentini
decreta disponunt, instituatur. Utrique enim rei collegio-
rum vestrorum opes sufficere arbitror. Jesuitae enim non
ita multis indigebunt neque in illos id fortassis impe-
rium erit, quod in aliud collegium ex auctoritate prae-
fati concilii ad seminarii usum a vobis erectum vos habere
convenit etc. (*)*»

Waaruit dan blijkt, dat men er te Utrecht niet zeer op gesteld was, om zich met deze nieuwe instelling van onderwijs in te laten, en, waaruit tevens te zien is, hoe Viglius, van wien men ook van elders weet, dat hij de Jesuiten, althans hunne pogingen in het onderwijs der Jeugd, in het geheel niet ongenegen was, ook in de onderhavige zaak in hun voordeel dacht en sprak.

De tijd van den verval dezer inrigting, is, zoo niet stiptelijk naar dag en datum, toch, uit de tijdsomstandigheden, zeker genoeg te bepalen. Bij den keer, dien de zaken te Utrecht tusschen de jaren 70 en 80 namen, was deze school eene van die instellingen, die het eerst moesten verdwijnen. Na den jare 1575 vinde ik er geen spoor, hoegenaamd, meer van.

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

P A A R D E N M A R K T.

Gemarkt op den 9^{den} Augustus 1841.

Kantoor	Waardpoort.	5 Stuks.
»	Wittevrouwenpoort.	64 »
»	Catharijnepoort.	149 »
»	Tolsteegpoort.	53 »
»	Roodebrug.	55 »
»	Vaartschen Rijn.	49 »
»	Ridderschapsvaart.	92 »

te zamen 445 Stuks.

(*) Zie mijn: *Geschiedk. Archief*, I. p. 316.